

DENGANG MORFARS SKIB GIK NED I EN ORKAN

**EN HISTORIE TIL MINE BØRNEBØRN
OG DERES FORÆLDRE**

JENS RASMUSSEN, AUGUST 2020

Hvad er nu det for en løgnehistorie. Han har da aldrig været ude at sejle, og hvem er det på forsiden?

Nej, det er slet ikke nogen løgnehistorie, men en spændende historie som fortæller noget om hvor seje vores forfædre var. Og den smukke kvinde på forsiden er min farmor, eller min Oma som vi kaldte hende. Det er hendes morfar som historien handler om.

Han hed Nis Hansen Schmidt og blev født i 1795 - for 225 år siden. Han blev født på en gård på Løjt Land som ligger lige nord og øst for Aabenraa ud mod Lillebælt. Gården hed *Højgade*, og den ligger der endnu. Dengang var området en del af hertugdømmet Schleswig, og den danske konge var hertug i området. Mange talte tysk, for man handlede meget med Hamburg og de tyske lande, og brevene fra kongens embedsmænd var også på tysk. Til daglig talte man sønderjysk med hinanden, og når man skulle til byen, tog man til Apenrade, som Aabenraa hed dengang.

Kaptajn Nis Hansen Schmidt. Født i 1795 og død i 1886

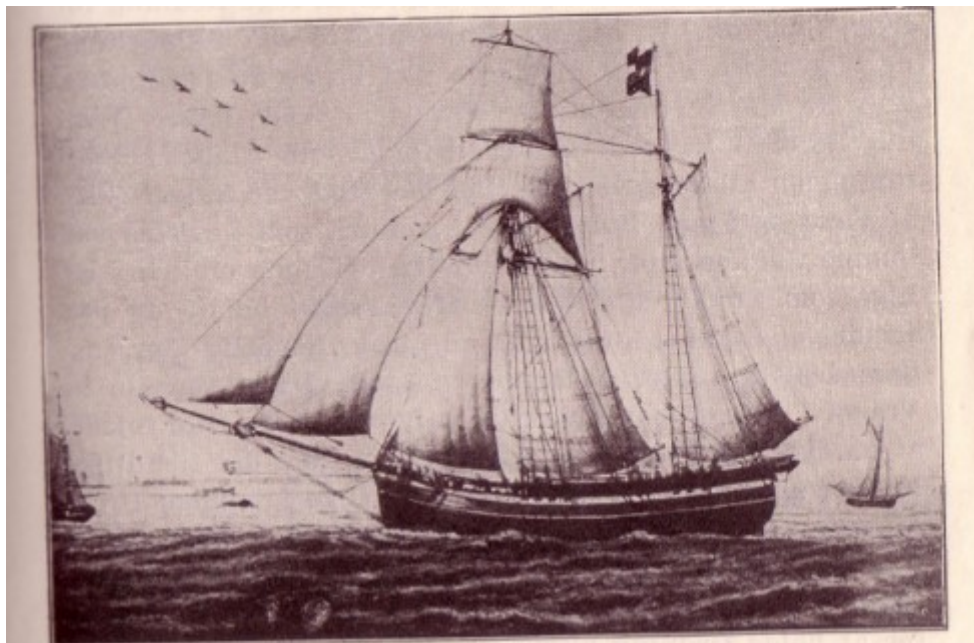
I Apenrade var der mange som arbejdede med skibe. Der var nogen som byggede dem på træskibsværfter, og der var nogen der sejlede dem som kaptajner eller matroser, for det var sejlskibe som krævede mange stærke mænd. Matroserne skulle kunne hale et tungt anker op når man skulle sejle, og hvis det blæste op til storm, skulle de klatre op i masterne, hale sejlene op og binde dem fast, så stormen ikke fik skibet til at kæntre. Det skulle de gøre mens skibet vuggede fra side til side og op og ned, og de skulle kunne gøre det om natten og i al slags vejr. Kaptajnen skulle kunne lægge en kurs. Han havde ikke en mobiltelefon, og når han forlod en havn, kunne han regne ud hvad kompasset skulle vise for at komme frem til ankomststedet. Undervejs skulle han også vide hvornår skibet kom til farlige klipper, så han kunne sejle uden om dem, og han skulle afgøre hvornår der skulle sættes flere eller færre sejl på skibet.

Det var også vigtigt at de kom frem så hurtigt som muligt, for de der ejede skibet ville helst have transporteret så meget gods som muligt med skibet. Og besætningen ville også gerne være så lidt tid som muligt undervejs. Især de der var søsyge - og det var alle de nye på skibet, især de små skibsdrenge der lige var blevet konfirmeret og skulle ud at sejle for første gang. Der var ikke noget køleskab på skibet, og man ville også gerne nå frem, inden kød og vand var alt for råddent, og der var alt for meget mug på brødet. De kunne dog være heldige at få frisk kød undervejs hvis de fangede en delfin eller en stor havfugl - eller måske et par flyvefisk som selv fløj ombord, næsten lige på panden.

Der var mange skibe som hørte hjemme i Apenrade. De var ejet af købmænd og folk med penge, og mandskabet var fra byen og fra

omegningen, især fra Løjt Land. I begyndelsen sejlede de mest rundt i danske farvande, men sejlede også til Norge. Men efter 1800 begyndte de at sejle længere væk - til Portugal og til Middelhavet - og omkring 1830 var de så dristige at de sejlede helt til Sydafrika og til Sydamerika, mest til Brasilien. Engang havde en borgmester i en stor brasiliansk by lagt mærke til så mange sejlskibe hvor der stod Apenrade/Danmark, så han spurgte en af kaptajnerne, om Danmark var hovedstaden i Apenrade!

Det var på en tur til Argentina i 1853 med sejlskibet *Succurs* hvor Oma's morfar var kaptajn, at der skete en stor ulykke med skibet - det man kalder et forlis. Han har selv fortalt om forliset, for han overlevede og kom hjem igen. Han har sikkert fortalt historien til min Oma, for hun var 16 år da han døde i en alder af 91 år. Han skrev også historien i et brev til en af ejerne af skibet, og det brev findes endnu.

Skonnerten Succurs, bygget i 1844

Her kommer en forkortet udgave af brevet:

"Fra Sydamerika sejlede vi den 3. marts og ankom den 6. juni i Havanna på Cuba. Igen på den værste årstid, næsten alle ombord blev syge. Den 11. august var skibet losset og tømt for gods, og vi var klar til at tage nyt gods ombord. 17. august begyndte vi at laste sukker, rom og cigarer. Den 24. august sejlede det fuldt lastede skib mod Buenos Aires. Efter en langsommelig rejse ankom vi endelig den 8. december lykkeligt til Buenos Aires. Vi lå og ventede til den 18. december på at kunne losse lasten, da der om formiddagen kom en orkanagtig storm med højvande og frygtelige bølger. Vi lå med to ankre ude, men først sprang det ene ankertov og senere det næste, og jeg var nødt til at sætte skibet på grund for at redde skib, last og liv. På samme tid forliste 7 skibe totalt, og ud af et par hundrede skibe i området var der kun et par stykker som undgik større eller mindre ødelæggelser. Da vi sejlede på grund, huggede vi masterne om for at mindske presset på skibet, men allerede efter den fjerde eller femte gang vi blev presset mod kysten af bølgerne, gik bunden ud af skibet, og vi kunne se sukkertønderne fra lasten flyde rundt omkring skibet. Skibet stod nu fast på havbunden, og der stod vi bundet fast på vraget, mens bølgerne skyllede ind over os i mange timer uden håb om redning. Så dukkede heldigvis nogle soldater op inde på land, og med fare for deres eget liv fik de bragt os i land. Deres officerer satte bagefter vagt ved skibet, så det ikke blev plyndret.

Næste dag var vandet sunket, og vi kunne komme ud til vraget og hente noget af vores tøj ud af mudderet inde i vraget samt lidt personlige ejendele. Jeg blev taget ombord på et skib fra Apenrade og sejlede hjem til Europa med det. I Nordsøen sejlede skibet ind i et andet skib, men vi kom sikkert i land i Antwerpen i Belgien."

Oma's morfar kom altså godt hjem til Løjt, og han var nu så gammel at han havde lyst til at blive hjemme på sin fødegård som han havde købt sammen med sin kone nogle år forinden. Men mange af de gamle kaptajner syntes at det var kedeligt at være landmand i sammenligning med at sejle verden rundt.

Nis Hansen Schmidt hjemme hos sin Ellen i 1865

Kan vi nu stole på at Oma's morfar virkelig stod bundet til vraget sammen med resten af besætningen medens bølgerne skyllede over dem? Ja, det tror jeg, for dengang var det meget alvorligt at miste et skib og alle de penge der var sat i skibet og i varerne ombord. Efter et forlis blev der holdt søforhør for at undersøge om det var kaptajnens skyld. For hvis det var hans skyld, var der ingen der ville have ham som kaptajn mere. Og besætningen kunne jo sladre hvis kaptajnen ikke fortalte sandheden ved søforhøret.

Man siger nogen gange at i gamle dage var skibene af træ og mændene af stål. Men i næste afsnit kommer noget bonusinformation som mest er til de voksne, men af det kan man

lære at der også fandtes modige piger som ikke var bange for at tage ud for at erobre verdenshavene sammen med deres mænd.

Lidt ekstra om hovedpersonens familie, især om dem som ville ud på verdenshavene.

Nis Hansen Schmidt havde sammen med sin kone tre døtre: Margrethe Sophie, Dorothea og Helene. De to ældste blev gift med to brødre Nissen fra den lille ø, Barsø, i Lillebælt ud for Løjt Land. Den ældste bror, Nis, overtog fødegården på Barsø, og han og hans Margrethe Sophie fik en datter - som senere blev min Oma - og otte andre børn.

Den anden søster, Dorothea, og hendes mand som hed Jep sejlede med et sejlskib til Kina, for Jep var kaptajn på et sejlskib som sejlede varer mellem kinesiske havne. I de tre år hun var med på turen, der gik hele vejen rundt om jorden, skrev hun dagbog hver eneste dag. Museet i Aabenraa har udgivet en bog hvor alle dagbogens sider er renskrevet sammen med gamle familie billeder. De fik en datter på turen, selvom Dorothea var syg det meste af tiden, og hendes efterkommere lever endnu i Tyskland i Hannover. Vi har besøgt dem og snakket om vores familie og set nogle af de fine ting Dorothea havde med hjem fra Kina.

Jep havde før sejlet på Kinakysten, og her havde han engang hjulpet en anden kaptajn fra Apenrade. Kaptajnens skib var gået på grund, og hele mandskabet var blevet reddet i land. Men her blev de taget til fange af nogle kinesiske oprørere som ville have penge for at sætte dem fri. Det ordnede Jep med et beløb i mexicanske sølvdollars sammen med en fyrmester på et fyrtårn. Det var sikkert fyrmesteren der hjalp med at oversætte for Jep.

Nis og Jep havde også en tredje bror, Rasmus, som døde på et skib uden for Rio de Janeiro i Brasilien. Måske døde han af sygdom, men der var jo også nogle der faldt ned fra masten eller faldt i vandet fra skibet og druknede. Det var et farligt, men spændende job for en ung mand.

Den tredje af morfars døtre, Helene, blev også gift med en skibskaptajn som sejlede ruteskibe for kongen i Thailand. Hun havde ikke mødt ham, inden de blev gift i Bangkok. Hun sejlede alene dertil via London hvor hun ventede nogle dage på at komme videre med et andet skib. Jeg har kopi af et brev som hun skrev hjem til familien fra London. Hun syntes det var en utrolig by, og det kan man godt forstå når nu den eneste by hun kendte inden var Apenrade. Der er også kopi af et brev fra manden - han hed også Jep - til hendes forældre efter at de var blevet gift hvor han skriver hvor glad han er for Helene, og han takker fordi han måtte få hende. Det var sikkert også den gamle morfar der havde søgt efter og fundet en god ung kaptajn til sin datter.